

Men der er en anden Side af Udstykningssagen, som Menighedsraadene lægger nogen Vægt paa, og som jeg heller ikke synes, man kan se bort fra, nemlig den, at naar der skal være en Jordlod tilbage ved Præstegaarden, skal den være saa stor, at Præsten med Fordel kan holde en Karl og en Dreng. Men han kan ikke paa 7 ha, det vil sige ca. 12 Tdr. Land middelgod Jord, holde en dygtig Karl og en Dreng. Venstre har heller ikke set paa det saaledes tidligere. I Rigsdagstidenden, som jo staaar til enhver Rigsdagsmands Raadighed, og som sikkert ogsaa bliver benyttet, vil man finde en lang Række Præstelønningforslag, der har været fremsat af forskellige Venstrømænd til forskellige Tider. Det sidste tror jeg saamænd blev fremsat af Frede Bojsen og Rasmus Claussen. Princippet i dem er gennemgaaende det samme, at der ved Præstegaardene skal være et saadant Jordtilliggende, at de kan holde to Heste og 4—6 Køer. Men det kan man ikke paa 7 ha middelgod Jord. Man kan maaske gøre det paa rigtig god Jord, naar den er Genstand for stærk og intensiv Drift, men ellers vil et Jordtilliggende af 12 ha, altsaa 20—21 Tdr. Land i Virkeligheden være Mindstemaalet for et Kreaturhold som det nævnte. Man kan altsaa ikke gaa ud fra, at Menighedsraadene ikke vil være villige til Udstykning. Jeg tror, at de gennemgaaende vil være det, og ikke mindst, naar de selv faar et Ord med at sige. Og naar man kan gaa ud fra det, ser jeg ikke noget afskrækkende i Bestemmelsen i § 43. Og denne Bestemmelse om Menighedsraadenes Ret er jo ganske nødvendig overfor de sønderjyske Forhold. Dér har Selvstyret hidtil haft disse Forhold inde under sig. Statsmagten har ikke der som her grebet ind og lagt sin Haand paa Præstegaardene og Præstegaardsjorderne. Derfor kan det ikke gaa an at gennemføre Loven af 4. Oktober 1919 i Sønderjylland. Det vil dernede føles som et Overgreb, som et Magtindgreb mod deres Frihed. Men vil man sige: § 43 kan vi ikke gaa ind paa, det skal blive ved den bestaaende Lovgivning, maa man, jeg havde nær sagt *honnêtement*, gaa ind paa, at Sønderjyderne bliver ved deres, og saa faar vi to Lovgivninger indenfor dette lille Lands Grænser paa dette Omraade.

Ved denne Sags Behandling i disse mange Dage har der været talt meget om Ejendomsretten til Præstegaardene og deres Jord, om Tiendeafløsningssummerne og saa videre. Det skal jeg ikke komme vidtløftigt ind paa. Jeg har i sin Tid sagt, at her i Landet maa det vel siges, at Staten

har Ejendomsretten til dette Gods, og det mener jeg fremdeles. Staten har Ejendomsretten dertil, fordi Staten har taget det. I en revolutionær Tid tog Staten det uden videre, og den har haft Magt til at holde fast paa det, den har taget. Men Staten har det kun i Kraft af denne Magt. Oprindeligt blev Kirkerne bygget og Jord lagt ind til Kirkernes Vedligeholdelse og Præster ansat og Jord lagt hen til Præstebordet, som det hed, og dette Gods ejedes af vedkommende Embede under Overtilsyn fra Domkapitlerne og i det hele taget efter Reglerne i den kanoniske Ret. Ved den saakaldte Reformation greb Staten ind og skabte sin egen Ret ved Magt i Stedet for den kanoniske Ret. Men i mange Aar var Staten dog meget forsigtig med Hensyn til Kirkens Ejendomme og Præstegaardene. Bispetiende og hvad der tilhørte Bisperne tog Staten uden videre og anvendte paa sin Vis til Skoler, til Lønninger af Superintendenter, og hvad den ellers kunde bruge det til. Men overfor Præstegaardene og Kirkerne udvistes der i lange Tider stor Forsigtighed. Det vilde blive for vidtløftigt historisk at gennemgaa dette, og det skal jeg heller ikke gøre Forsøg paa. Jeg vil blot fremhæve, at nu, og ikke mindst efter den Praksis, som vi kom ind paa i 70erne, at man fra de større Embeder tog Summer ind til Stiftsmidlerne for senere at give til mindre Embeder, maa man vel sige, at Staten har ved sin Magt tilegnet sig Kirkegodset her Nord for Kongeaaen, i det væsentlige kun Nord for Kongeaaen, og kan opretholde denne Praksis, denne Hævdset, som den saaledes har. Men saaledes er det ikke i Sønderjylland. Dér har Statens Magt paa Grund af de mange Herrer dernede ikke været saa stærk, derfor har Befolkningen dernede bevaret sit Selvstyre og sin Ejendomsret paa disse Omraader, og det gaar ikke an, at vi nu uden videre lægger en Udstykningslov derned og siger: værs' god, den skal I bruge. Vil man derfor ikke gaa ind paa at give Menighedsraadene dette Selvstyre, hvad der slet ingen Fare er ved, ogsaa set fra de Medlemmers Side, som holder saa stærkt paa en kraftig Udstykning, ja, saa maa man, siger jeg, beholde to Lovgivninger af forskellig Art, en Nord og en Syd for Kongeaaen.

Jeg skal nu tale lidt om Præstegaardsbygningerne. Der er spurgt: Hvad skal vi med disse Bygningskonsulenter, vi har jo Præstegaardskonsulenterne. Ja, de Præstegaardskonsulenter, vi har, er jo udnævnt under Hensyn til Jordernes Udstykning. Man har søgt at finde Mænd med administra-